הלכות ציצית

משנה תורה לרמב״ם

מתוך ויקיטקסט, ברישיון CC BY-SA.
geulaquiz.com

פרק א

א ענף שעושין על כנף הבגד ממין הבגד הוא הנקרא ציצית מפני שהוא דומה לציצית של ראש שנאמר ויקחני בציצית ראשי וזה הענף הוא הנקרא לבן מפני שאין אנו מצווין לצובעו ואין לחוטי הענף מנין מן התורה.

ב ולוקחין חוט צמר שנצבע כעין הרקיע וכורכין אותו על הענף וחוט זה הוא הנקרא תכלת ואין למנין הכריכות שכורך חוט זה שיעור מן התורה.

ג נמצאו במצוה זו שני צווים שיעשה על הכנף ענף יוצא ממנה ושיכרוך על הענף חוט תכלת שנאמר ועשו להם ציצית ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת.

ד והתכלת אינו מעכב את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת כיצד הרי שאין לו תכלת עושה לבן לבדו וכן אם עשה לבן ותכלת ונפסק הלבן ונתמעט עד הכנף ונשאר התכלת לבדו כשר.

ה אף על פי שאין אחד מהן מעכב את חבירו אינן שתי מצות אלא מצות עשה אחת אמרו חכמים הראשונים והיה לכם לציצית מלמד ששניהם מצוה אחת וארבע ציציות מעכבות זו את זו שארבעתן מצוה אחת והלובש טלית שיש בה לבן או תכלת או שניהם כאחד הרי קיים מצות עשה אחת.

ו כיצד עושין את הציצית מתחיל מזוית של טלית שהיא סוף הארוג ומרחיק ממנה לא יותר על שלש אצבעות למעלה ולא פחות מקשר גודל ומכניס שם ארבעה חוטין וכופלן באמצע נמצאו שמונה חוטים משולשין תלויין מן הקרן ואורך החוטים השמונה אין פחות מארבע אצבעות ואם היו יותר על כן אפילו אמה או שתים כשרין וכל האצבעות בגודל ויהיה אחד משמנה החוטים חוט תכלת והשבעה לבנים.

ז ולוקח חוט אחד מן הלבן וכורך בו כריכה אחת על שאר החוטין בצד הבגד ומניחו ולוקח חוט התכלת וכורך בו שתי כריכות בצד כריכה של לבן וקושר ואלו השלש כריכות הם הנקראין חוליא ומרחיק מעט ועושה חוליא שניה בחוט של תכלת לבדו ומרחיק מעט ועושה חוליא שלישית וכן עד חוליא אחרונה שהוא כורך בה שתי כריכות של תכלת וכריכה אחרונה של לבן מפני שהתחיל בלבן מסיים בו שמעלין בקודש ולא מורידין ולמה יתחיל בלבן כדי שיהא סמוך לכנף מינה ועל דרך זה הוא עושה בארבע הכנפות.

ח כמה חוליות הוא עושה בכל כנף לא פחות משבע ולא יותר משלש עשרה וזו היא מצוה מן המובחר ואם לא כרך עליה אלא חוליא אחת כשרה ואם כרך התכלת על רוב הציצית כשרה ונוי התכלת שיהיו כל החוליות בשליש החוטין המשולשלין ושני שלישיהן ענף וצריך לפרדו עד שיהיה כציצית שיער הראש.

ט העושה לבן בלא תכלת לוקח אחד משמונה החוטין וכורך אותו על שאר החוטין עד שלישן ומניח שני שלישיתן ענף וכריכה זו אם רצה לכרוך אותה חוליות חוליות כעין שכורך בתכלת הרשות בידו וזה הוא מנהגנו ואם רצה לכרוך בלא מנין חוליות עושה כללו של דבר יתכוין להיות הכרוך שליש והענף שני שלישים ויש מי שאינו מדקדק בדבר זה בלבן ואם כרך הלבן על רוב החוטין או שלא כרך אלא חוליא אחת כשרה.

י אחד חוטי לבן ואחד חוטי תכלת אם רצה לעשות שזורין עושה אפי׳ היה החוט כפול משמנה חוטין ושזור עד שנעשה פתיל אחד אינו נחשב אלא חוט אחד.

יא חוטי הציצית בין לבן בין תכלת צריכין טויה לשם ציצית ואין עושין אותן לא מן הצמר הנאחז בקוצים כשהצאן רובצין ביניהם ולא מן הנימין הנתלשין מן הבהמה ולא משיורי שתי שהאורג משייר בסוף הבגד אלא מן הגזה של צמר או מן הפשתן ואין עושין אותן מצמר הגזול ולא משל עיר הנדחת ולא משל קדשים ואם עשה פסול המשתחוה לבהמה צמרה פסול לציצית אבל המשתחוה לפשתן הנטוע הרי זה כשר שהרי נשתנה.

יב ציצית שעשה אותו כותי פסול שנאמר דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית אבל אם עשה אותה ישראל בלא כוונה כשרה וציצית שנעשה מן העשוי מקודם פסול.

יג כיצד הביא כנף שיש בה ציצית ותפרה על הבגד אפילו יש באותה הכנף אמה על אמה פסול שנאמר ועשו להם ציצית לא מן העשוי שהרי זה דומה למי שנעשית מאיליה ומותר להתיר ציצית מבגד זה ולתלותם בבגד אחר בין לבן בין תכלת.

יד תלה החוטין בין שתי כנפים מזו לזו וקשר כנף זו כהלכתה וכנף זו כהלכתה ואח״כ חתכן באמצע ונפרדו זה מזה פסול שהרי בעת שקשרן היו פסולין לפי ששתי הכנפים מעורות זו בזו בחוטין שביניהן ובשעה שפסקן נעשו שתי ציציות נמצא עושה מן העשוי.

טו הטיל ציצית על הציצית אם נתכוון לבטל את הראשונות מתיר הראשונה או חותכה וכשרה ואם נתכוון להוסיף אף על פי שחתך אחת משתיהן הרי זו פסולה שהרי כשהוסיף פסל את הכל וכשהתיר או חתך התוספת נמצא השאר נעשה מן העשוי שעשייתו הראשונה פסולה היתה.

טז וכן המטיל לבעלת שלש ואחר כך השלימה לארבע והטיל לרביעית כולה פסולה שנאמר תעשה ולא מן העשוי.

יז אין כופלין את הטלית לשנים ומטילין ציצית על ד׳ כנפיה כשהיא כפולה אלא אם כן תפרה כולה ואפילו מרוח אחת.

יח נפסק הכנף שיש בה ציצית חוץ לשלש אצבעות תופרה במקומה בתוך שלש לא יתפור נתמעטה זוית של בגד שבין חוטי הציצית ובין סוף הארוג אפילו לא נשאר מן הארוג אלא כל שהוא כשר וכן אם נתמעטו חוטי הציצית אפילו לא נשתייר מהם אלא כדי עניבה כשר ואם נפסק החוט מעיקרו אפילו חוט אחד פסולה.

פרק ב

א תכלת האמורה בתורה בכל מקום היא הצמר הצבוע כפתוך שבכחול וזו היא דמות הרקיע הנראית לעין השמש בטהרו של רקיע והתכלת האמורה בציצית צריך שתהיה צביעתה צביעה ידועה שעומדת ביופיה ולא תשתנה וכל שלא נצבע באותה צביעה פסול לציצית אע״פ שהוא כעין הרקיע כגון שצבעו באסטיס או בשחור או בשאר המשחירין הרי זה פסול לציצית רחל בת עז צמרה פסול לציצית.

ב כיצד צובעין תכלת של ציצית לוקחין הצמר ושורין אותו בסיד ואחר כך מכבסין אותו עד שיהיה נקי ומרתיחים אותו באהלא וכיוצא בו כדרך שהצבעין עושין כדי שיקלוט את העין ואח״כ מביאין דם חלזון והוא דג שדומה עינו לעין התכלת ודמו שחור כדיו ובים המלח הוא מצוי ונותנין את הדם ליורה ונותנין עמו סממנין כמו הקמוניא וכיוצא בהן כדרך שהצבעין עושין ומרתיחין אותו ונותנין בו הצמר עד שיעשה כעין רקיע וזו היא התכלת של ציצית.

ג התכלת של ציצית צריכה צביעה לשמה ואם צבעה שלא לשמה פסולה והיורה שיש בה הצבע אם צבע בה מעט צמר לבדקו אם הוא יפה אם לאו נפסלה היורה כולה אלא כיצד יעשה לוקח הצבע מן היורה בכלי קטן ומניח בו צמר שבודק בו ושורף את שבדק שהרי נצבע לבדיקה ושופך הצבע שבכלי שבדק בו שהרי טעמו ופסלו וצובע התכלת בשאר הצבע שלא נפגם.

ד התכלת אינה נלקחת אלא מן המומחה חוששין שמא נצבעה שלא לשמה אף על פי שנלקחה מן המומחה אם נבדקה ונודעה שנצבעה באחד משאר צבעונין המשחירים שאינן עומדין פסולה.

ה כיצד בודקין אותה עד שיודע אם נצבעה כהלכתה אם לאו לוקחין תבן וריר של שבלול ומי רגלים שנתחמצו ארבעים יום ושורין התכלת בכולן מעת לעת אם עמדה בעינה ולא כהתה כשרה ואם כהתה לוקחין בצק של שעורין שמעפשין אותו למורייס ונותנין את זו התכלת שנשתנית בתוכו ואופה הבצק בתנור ומוציאים התכלת מן הפת ורואין אותה אם כהתה ממה שהיתה פסולה ואם הוסיף עינה והושחרה יותר ממה שהיתה קודם האפייה כשרה.

ו חצר שמוכרין בה תכלת והיו מוחזקין בכשרות לוקחין ממנה סתם ואין צריך בדיקה והרי היא בחזקתה עד שתחשד המפקיד תכלת אצל הכותי הרי זה פסולה שמא החליפה ואם היתה בכלי והיה חתום בשני חותמות חותם בתוך חותם כשרה בחותם אחד פסולה.

ז המוצא תכלת בשוק אפילו מצא חוטין פסוקין פסולה שזורין כשרה הלוקח טלית מצורייצת מן השוק מישראל הרי היא בחזקתה מן הכותי התגר כשרה מן ההדיוט פסולה.

ח טלית שהיא כולה אדומה או ירוקה או משאר צבעונין עושה חוטי לבן שלה כעין צבעה אם ירוקה ירוקין אם אדומה אדומין היתה כולה תכלת עושה לבן שלה משאר צבעונין חוץ מן השחור מפני שהוא נראה כתכלת וכורך על הכל חוט אחד תכלת כדרך שעושין בשאר ציציות שאינן צבועין.

ט קשה עונש מי שאינו מניח לבן יותר מעונש שלא הניח תכלת לפי שהלבן מצוי לכל והתכלת אינו מצויה בכ״מ ולא בכל זמן מפני הצבע שאמרנו.

פרק ג

א כסות שחייב אדם לעשות בה ציצית מן התורה היא כסות שיש לה ארבע כנפים או יותר על ארבע ותהיה מדתה כדי שיתכסה בה ראשו ורובו של קטן המתהלך לבדו בשוק ואינו צריך אחר לשומרו ולילך עמו ותהיה הכסות של צמר או של פשתן בלבד.

ב אבל טלית של שאר מינין כגון בגדי משי ובגדי צמר גפן ובגדי צמר גמלים וצמר ארנבים ונוצה של עזים וכיוצא בהן אין חייבין במצות ציצית אלא מדברי חכמים כדי להזהר במצות ציצית והוא שתהיה מרובעת או יותר על ארבע ויהיה שיעורה כשיעור שאמרנו שכל הבגדים האמורים בתורה סתם אינם אלא צמר ופשתים בלבד.

ג על ארבע כנפות כסותך בעלת ארבע ולא בעלת שלש אם כן בעלת ארבע ולא בעלת חמש תלמוד לומר אשר תכסה בה אפילו בעלת חמש או יותר על זה ולמה אני מחייב בעלת חמש ופוטר בעלת שלש ושתיהן אינן בעלי ארבע כנפות מפני שיש בכלל החמש ארבע לפיכך כשהוא עושה ציצית לבעלת חמש או שש אינו עושה אלא לארבע כנפים המרוחקות זו מזו מאותן החמש או השש בלבד שנאמר על ארבע כנפות כסותך.

ד כסות של בגד וכנפיה של עור חייבת היא של עור וכנפיה של בגד פטורה שאין הולכין אלא אחר עיקר הכסות כסות של שני שותפין חייבת שנאמר על כנפי בגדיהם לא נאמר כסותך אלא למעט שאולה שהטלית השאולה פטורה מן הציצית שלשים יום מכאן ואילך חייבת.

ה כסות של צמר עושין לבן שלה חוטי צמר וכסות של פשתן עושין לבן שלה חוטי פשתן ממינה ושאר בגדים עושין לבן של כל מין ומין ממינו כגון חוטי משי לכסות משי וחוטי נוצה לכסות נוצה ואם רצה לעשות לבן לכל שאר מינים מצמר או מפשתים עושה מפני שהצמר והפשתן פוטרין בין במינן בין שלא במינן ושאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין.

ו ומה הוא לעשות חוטי צמר בכסות של פשתן או חוטי פשתן בכסות של צמר אע״פ שהוא לבן לבדו בלא תכלת בדין הוא שיהא מותר שהשעטנז מותר לענין ציצית שהרי התכלת צמר הוא ומטילין אותה לפשתן ומפני מה אין עושין כן מפני שאפשר לעשות הלבן שלה ממינה וכל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם יכול אתה לקיים את שתיהן הרי מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה את לא תעשה וכאן אפשר לקיים את שתיהן.

ז כסות של פשתן אין מטילין בה תכלת אלא עושין הלבן בלבד של חוטי פשתן לא מפני שהציצית נדחית מפני השעטנז אלא גזירה מדבריהם שמא יתכסה בה בלילה שאינה זמן חיוב ציצית ונמצא עובר על לא תעשה בעת שאין שם מצות עשה שחובת הציצית ביום ולא בלילה שנאמר וראיתם אותו בשעת ראייה וסומא חייב בציצית אף על פי שאינו רואה אחרים רואין אותו.

ח מותר לאדם ללבוש ציצית בלילה בין בחול בין בשבת ואע״פ שאינו זמנה ובלבד שלא יברך ומאימתי יברך על הציצית בשחר משיכיר בין תכלת שבה ללבן שבה וכיצד מברך עליה ברוך אתה יי׳ אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להתעטף בציצית וכל זמן שמתעטף בה ביום מברך עליה קודם שיתעטף ואינו מברך על הציצית בשעת עשייתה מפני שסוף המצוה הוא שיתעטף בה.

ט ומותר להכנס בציצית לבית הכסא ולבית המרחץ נפסקו לו חוטי לבן או תכלת זורקו באשפה מפני שהיא מצוה שאין בגופה קדושה ואסור למכור טלית מצוייצת לכותי עד שיתיר ציציותיה לא מפני שיש בגופה קדושה אלא שמא יתעטף בה ויתלוה עמו ישראל וידמה שהוא ישראל ויהרגנו נשים ועבדים וקטנים פטורין מן הציצית מן התורה ומדברי סופרים שכל קטן שיודע להתעטף חייב בציצית כדי לחנכו במצות ונשים ועבדי׳ שרצו להתעטף בציצית מתעטפים בלא ברכה וכן שאר מצות עשה שהנשים פטורות מהן אם רצו לעשות אותן בלא ברכה אין ממחין בידן טומטום ואנדרוגינוס חייבין בכולן מספק לפיכך אין מברכין אלא עושין בלא ברכה.

י היאך חיוב מצות הציצית כל אדם שחייב לעשות מצוה זו אם יתכסה בכסות הראוי לציצית יטיל לה ציצית ואח״כ יתכסה בה ואם נתכסה בה בלא ציצית הרי ביטל מצות עשה אבל בגדים הראויים לציצית כל זמן שלא יתכסה בהן אדם אלא מקופלים ומונחים פטורין מן הציצית שאינה חובת הטלית אלא חובת האיש שיש לו טלית.

יא אף על פי שאין אדם מחוייב לקנות לו טלית ולהתעטף בה כדי שיעשה בה ציצית אין ראוי לאדם חסיד שיפטור עצמו ממצוה זו אלא לעולם ישתדל להיות עטוף בכסות המחוייבת בציצית כדי שיקיים מצוה זו ובשעת התפלה צריך להזהר ביותר גנאי גדול הוא לתלמידי חכמים שיתפללו והם אינם עטופים.

יב לעולם יהא אדם זהיר במצות ציצית שהרי הכתוב שקלה ותלה בה כל המצות כולן שנאמר וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות יי׳:סליק הלכות ציצית.